

Minnen från Finshusmossen

På platån ovanför Båvs stenbrott vid Söderåsens sydvästra sluttning ligger ett av de få kvarvarande öppna kärren på åsen. Finshusmossen som det kallas ligger i ett område som idag helt domineras av kalhyggen och planterad granskog. Invid den bäck som är tillflöde till kärret finns dock en fin blandlövsskog med många äldre träd. I närheten finns ruinerna av två gårdar, Skogshus och Finshus som försvann i mitten av förra seklet. På den nordvästra delen av Söderåsen som idag mest består av plantager av gran fanns bara för några decennier sedan flera fina naturområden kvar där den biologiska mångfalden var stor. Idag är de flesta försvunna. Några finns kvar som små öar i vårt nya landskap, nämnas kan Körslätts mosse med omgivningar, Maglaby kärr/Hjorthagen, Tingvallaskogen och bokskogen mellan Eningskrok och Hult. Dessutom finns Finshusmossen och Salshultsmossen men deras tid är snart slut, igenväxningen har börjat. Näringsfattiga öppna kärr är idag en mycket ovanlig biotop i våra trakter. Här har till exempel många ovanliga växter en fristad. Vi får fundera på om det går att göra något för att bevara små naturpärlor för framtiden. Det borde vara fullt möjligt när det gäller våra små kärr på Söderåsen. Vad kan vi göra som förening och vad kan markägaren göra?

För några veckor sedan (2011) gjorde föreningens styrelsemedlemmar en vandring kring Finshusmossen och jag kom då att tänka på upplevelser som jag har haft där och den biologiska mångfald som finns där. Den följande texten publicerades i bladet för ett antal år sedan men jag tycker den kan passa att ta med i bladet igen för det finns nog många av våra medlemmar som aldrig hört talas om platsen.

Det var i oktober för några år sedan. Brittisommar och nästan 20 grader varmt men mörkret föll tidigt. Jag hade dröjt mig kvar bland gulnande ruggar av blåtåtel. En rödhakes tickande läte hördes från andra sidan bäcken där gula löv sakta flöt med strömmen förbi glänsande gröna blad av bäcknate. En koltrast sa tjatrande god natt med de första stjärnorna tändes över granarna mot Ekhultshus. Jag trevade mig fram mellan grästuvor och knotiga sälgar för att nå skogsvägen. Då plötsligt – en rynkig hand som stack fram i en grenklyka på en åldrig säl. Hjärtat slog ett extra slag. Bara lugn sa jag till mig själv. Det måste ju vara.....

Och visst var det trollhand – en av skogens märkligaste svampar som hör till gamla mossklädda sälgar där den slår följe med en annan svamp, kantöra. Efter ytterligare några meters fortsatt trevande snubblade jag och föll svärande framstupa och fann mig stirra in i ett par små ögon med långa ögonfransar. Lurad av en svamp igen, den lilla ögonskålen som växer på förmultnande grenar. Jag reste mig och lyssnade på tystnaden och tänkte på en högsommardag här vid Finshusmossen, en dag med trollsländor och fjärilar och en tung doft av kärr och dy.

Det ligger som en liten oas i en granöken, Finshuskärret, en av åsens små våtmarker. I närheten tynar ett par av Söderåsens sista rikkärr bort bland granarna nära Ekhultshus. Snart kommer ingen att kunna ana att här växte sällsyntheter som kärrknipprot och tätört. Finshuskärret är däremot mestadels av typen fattigkärr med inslag av arter som hör rikare kärr till. Sydost om kärret ligger resterna av gården Finshus vars nötkreatur betade i det då öppna landskapet på 1940-talet. Den där dagen i juli färgades kärret av myrliljans speciella gula färg. Liljans artnamn är *ossifragum* som betyder ”benbräcka” och skulle enligt folktron orsaka benskorhet hos betande djur. Jag vet inte hur det var ställt med benbrott hos Finshus kor men enligt Helsingborgsbotanisten Per Mårtensson var myrliljan kraftigt nerbetad och blommade fåtaligt när han inventerade platsen på 1940-talet.

Numera blommor den i täta ruggar och här döljer sig mycket spännande. En huggorm rasslar iväg och överallt kilar små jaktspindlar omkring.

I vätan mellan myrliljetuvorna blommar rundsileshår samt den mindre släktingen småsileshår – dödliga fällor för små djur.

Ett hårigt monster med åtta ben uppenbarar sig plötsligt på scenen – kärrspindeln vår största spindel. Jag har aldrig sett så stora exemplar som här vid Finshus. Har man inte spindelfobi kan man fortsätta leta spännande arter i denna speciella miljö. Den växtintresserade kan få se orkidén jungfru marie nyckel, klockljung, ärtstarr och spikblad. Det finns en mycket speciell svampflora med till exempel mörkfjällig vaxskivling, kärrsopp och fläcksopp samt den läckra gulkremlan. På försommaren lyser den märklige lilla svampen klubbmurklingen upp alkärret som finns norr om det öppna kärret med sin intensiva gula färg.

Fågellivet så här mitt på sommaren är inte speciellt iögonfallande men trädpiplärkan varnar från en murken björk och på lite håll hörs både spillkråka och domherre. Skogskärrets egen vadare, skogssnäppan, är klar med häckningen och har redan flyttat. Finshuskärret är en plats att njuta långsamt – en plats för funderingar och kontemplation. Ta dig hit, slå dig ner och vänta på att naturens små och stora dramer ska utspelas.

Sommarminnena bleknar bort och det är åter oktober. Det är helt mörkt och på den klara himlen glimmar stjärnorna. Borta vid Lönshus ropar en kattuggla medan jag sakta cyklar mot Kärreberga.

Bengt Hertzman

Foto: Kent Ivarsson

Illustration: Kurt Månsson